

הבריתות – שיעור 1

רקע

ברית אברהם
ברית בין הבתרים

מה זאת ברית?

ברית, זה הסכם רציני בין שני צדדים או יותר, ההסכם הזה מחייב את הצדדים המעורבים. זוהי הבטחה או שבועה שמתחייבים לקיימה.

להלן מספר דוגמאות של בריתות מהכתובים אך לא רק:

- * דוד ויהונתן (שמואל א' כ')
- * אלוהים עם נח (בראשית ט')
- * לבן ויעקב (בראשית ל"א)ש
- * ברית נישואין

מי יכולים להיות שותפים בברית?

- * אדם עם אדם, עם עם עם.
- * כאשר שני הצדדים הם בעלי אותו מעמד.
- * השליט עם העם, אלוהים עם העם, אלוהים עם אדם.
- * כאשר אחד מהצדדים המעורב בברית מעמדו גבוה יותר מהאחר.

ישנם 2 סוגי בריתות

ברית עם תנאי

ברית ללא תנאי

* בברית עם תנאי כל אחד מהצדדים מתחייב לבצע משהו, וזה בתנאי שהצד האחר יקיים את חלקו בברית.

"אם תעשה כך וכך, אז אני אעשה כך וכך; אך במידה ולא תעשה את הדבר הזה, אז יבוא עליך העונשים הבאים."

* בברית ללא תנאי, אחד מהצדדים מתחייב לעשות משהו וזה לא תלוי אם הצד השני יקיים את התחייבותו או לא.

"אני אעשה כך וכך" וזה בעצם הבטחה שאני אעשה את מה שהבטחתי.

בסדרת השיעורים הללו, נתרכז ב-4 בריתות מרכזיות בין אלוהים לאדם או בין אלוהים לעמו. הבריתות הן: ברית אברהם, ברית סיני, ברית דוד, הברית החדשה.

אך לפני שנדבר על ברית אברהם, אני לא יכול שלא להזכיר שהיו בריתות נוספות שהיו מלפני ברית אברהם.

הברית בגן עדן

"פרו ורבו ומלאו את הארץ וכיבשוה...מכל עץ הגן אכול תאכל. ומעץ הדעת טוב ורע, לא תאכל ממנו; כי ביום אוכלך ממנו מות תמות"

האם הברית הזאת היא מותנת או לא?

הברית היא ברית עם תנאי, ה' אומר לאדם שהוא צריך להתרבות, למלאות ולכבוש את הארץ; הוא יכול לאכול מכל הפרות שבגן, אך מפרי עץ הדעת טוב ורע אסור עליו לאכול. ובמידה והוא כן יאכל ממנו הוא ימות. זהו תנאי הברית.

הברית עם אדם וחווה לאחר הנפילה בחטא

"ויאמר יהוה אלהים | אלה הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על-גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך. ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישובך ראש ואתה תשופנו עקב. אלה האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל-אישך תשוקתך והוא ימשל-בך. ולאדם אמר כי-שמעת לקול אשתך ותאכל מן-העץ אשר

צויתוך לאמר לא תאכל ממנו ארוה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך. וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה. בזעת אפיר תאכל לחם עד שובר אל האדמה כי ממנה לקחת כיעפר אתה ואלעפר תשוב" בראשית ג' 14-19

עקב הנפילה בחטא של אדם וחווה, אלוהים כורת ברית נוספת עם האדם, ודרכו עם כל האנושות; ובברית הזאת אלוהים אומר – לנחש, שהוא יחל על גחוונו, שתהיה איבה בינו ובין זרע האישה. – לאישה, שהיא תלד בנים בעצב, ושהיא תהיה כפופה לבעלה. – ולאדם, שהאדמה תהיה ארוה עבורו, שהוא יזיע כדי לאכול

אך על הדברים האלו נלמד בהזדמנות אחרת.

ברית נוח

עקב מעשי האדם הרעים, אלוהים השמיד את כל החיים על הארץ במבול, והוא מחדש את הברית עם האדם.

"ויברך אלהים את נח ... ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ.... כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל. אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו.... שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם.... ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם.... והקמתי את בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר עוד ממני המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ. ויאמר אלהים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם.... לדרת עולם: את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ... והיתה הקשת בענן וראיתה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה בכל בשר אשר על הארץ. ויאמר אלהים אל נח זאת אות הברית אשר הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ."

אלוהים מרחיב כאן את הברית עם האנושות, אלוהים שוב מצווה אותם להתרבות ולמלאות את הארץ, הוא מאפשר להם לאכול בשר, אך לא את דם הבשר, אלוהים מצווה בברית הזאת להרוג את מי שרוצח. אלוהים מבטיח שהוא לא ישמיד את הארץ במבול. וכאות לכך הקשת תיראה בשמים בעת הגשמים, כדי שאלוהי יזכור את הברית הזאת. האם אלוהים צריך משהו שיזכיר לו את ההבטחה הזאת, את הברית הזאת? כמובן שלא, זה יותר בשבילנו.

האם הברית הזאת היא מותנת או לא?

הברית היא ללא תנאי, אלוהים הבטיח לא להביא מבול על הארץ ולא משנה עד כמה מעשי האדם יהיו רעים.

ברית אברהם

אחרי המבול ה' הבטיח לא להשמיד את הארץ שוב במבול, האנשים התרבו בארץ אך יחד עם זאת סטו מדרך הישר, (ניסו לבנות את מגדל בבל). ובפרק י"ב ה' בוחר אדם אחד כדי להחזיר את העולם למה שהוא התכוון מראשית –

"ויאמר יהוה אל אברם לך לך מארצה וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך: 2 ואעשרך לגוי גדול ואברךך ואגדלה שמך והיה ברכה: 3 ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה" (בראשית י"ב 1-3)

יש כאן את המצווה לאברם ללכת למקום שה' יראה לו, ויש כאן מספר ההבטחות לאברהם:

1. **הבטחה לארץ** (פס. 1) – (היא מופיעה בצורה מפורטת יותר בהמשך הפרק ובפרקים הבאים) כאן בפסוק הראשון ה' רק רומז על כך.
2. **הבטחת הזרע** (פס. 2) – ה' מבטיח לאברם שהוא יעשה אותו לגוי גדול, כאשר ה' מבטיח זאת לאברם, אברם בן 75 שנים ועדיין אין לו ילד, אך אלוהים מבטיח ואומר לו, לא רק ילד אחד ומשפחה קטנה או גדולה תהיה לך – אלא עם גדול יצא ממך.
3. **הבטחה לברכה** (פס. 2-3) "אני אעשה אותך לגוי גדול, ואברך ואגדל את שמך, ואתה תהיה לברכה, וכל משפחות העמים יתברכו דרכך" – והברכה הזאת היא עם שני אספקטים: קודם כל ה' מבטיח לברך את אברהם וזרעו, ושנית שזרע אברהם יהווה

ברכה לכל משפחות האדמה. בפרק י"ג כאשר אברם חוזר ממצרים ה' שוב מתגלה לאברם ומבטיח לו זרע וארץ; והפעם לא ברמז אלא באופן ברור, וכאשר אברם הגיע אל הארץ שאלוהים הדריך אותו אליה ה' ממשיך ומבטיח לאברם בפסוק 7 בפרק י"ב "לזרעך אתן את הארץ הזאת".

"ויהוה אמר אל־אברם... שא גא עיניך וראה מן־המקום אשר־אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: 15 כי את־כל־הארץ אשר־אתה ראה לך אתגנה ולזרעה עד־עולם: 16 ושמתי את־זרעך כעפר הארץ אשר אם־יוכל איש למנות את־עפר הארץ גם־זרעה ימנה: 17 קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתגנה:" (בראשית י"ג 14-17)

בפרק ט"ו מצוינת כריתת הברית עם אברם.

ברית בין הבתרים

"אחר הדברים האלה היה דבר־יהוה אל־אברם במחזה לאמר אל־תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד: 2 ויאמר אברם אדני יהוה מה־תתן־לי ואנכי הולך עריצי ובר־משק ביתי הוא דמשק אליעזר: 3 ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה בר־ביתי יורש אתי: 4 והנה דבר־יהוה אליו לאמר לא יירשך זה כי־אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך: 5 ויצא אתו החוצה ויאמר הבט־נא השמימה וספר הכוכבים אם־תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: 6 והאמן ביהוה ויחשבה לו צדקה: 7 ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את־הארץ הזאת לרשתה: 8 ויאמר אדני יהוה במה אדע כי אירשנה" (בראשית ט"ו 1-8).

פסוק 1: אלוהים מתגלה לאברם ואומר לו שהוא לא צריך לדאוג ושהוא יגן עליו וייתן לו שכר רב.

פסוקים 2-3: אברם אומר לאלוהים שזה נפלא מה שהוא הבטיח לו, אבל, הוא רוצה יורש, ועקב כך שאין לו בן אז אולי שאותו יורש יהיה המשרת הבחיר שלו – אליעזר.

פסוק 4-5: אלוהים אומר לאברם שאליעזר לא יירש אותו, אבל מי שכן יירש אותו, יהיה זה שייצא ממנו (אשר יצא ממעיך). אלוהים מזמין את אברם להביט אל השמיים ולספור את הכוכבים אם הוא יכול, כי ככה יהיה זרעו.

אלוהים מבטיח לאברם זרע – עם.

פסוק 6: אברם האמין! למרות גילו – 80 לערך, ולמרות ששרה הייתה כבר כבת 70 בערך. אברם האמין שאלוהים מסוגל לעשות גם את הבלתי אפשרי. ואלוהים מחשיב לאברם את אמונתו לצדקה.

בפסוק 7: אלוהים מבטיח לאברם ארץ.

בפסוק 8: אברם שואל איך הוא ידע? האם אברם פתאום נתקף חוסר אמונה? לא. אברם לא הפסיק להאמין להבטחת אלוהים, אבל הוא רוצה סימן כדי שהוא יוכל לזכור את הבטחת ה'. ובהמשך הבקשה הזאת של אברם, ה' כורת עם אברם את הברית.

עד עכשיו ניתנה לנו ההקדמה לברית. וכמו שכתוב בכל חוזה "ההקדמה/המבוא היא חלק מהחוזה" – כך גם כאן.

"וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַחָה לִּי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר וְגֹזֶל: 10 וַיִּקַּח־לוֹ אֶת־כָּל־אֵלָה וַיְבַתֵּר אֹתָם בְּתוֹךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־בְּתָרוֹ לְקִרְאֵת רַעְהוּ וְאֶת־הַצֶּפֶר לֹא בָתֵּר: 11 וַיִּרְדַּע הָעֵיט עַל־הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אֲבָרָם: 12 וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבוֹא וְתִרְדְּמָה נָפְלָה עַל־אֲבָרָם וְהָנָה אֵימָה חֹשֶׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶתת עָלָיו: 13 וַיֹּאמֶר לְאֲבָרָם יֵדַע תִּדַע כִּי־גֵר אֲנִי יְהִיֶה זֶרְעִי בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: 14 וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּן אֲנִי וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בְּרַכָּשׁ גָּדוֹל: 15 וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל־אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָ בְּשִׁיבָה טוֹבָה: 16 וְדָוָר רְבִיעִי יֵשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא־שָׁלֵם עָנּוּן הָאָמְרִי עַד־הֵנָּה: 17 וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וְעֹלְטָה הָיָה וְהָנָה תִּנּוֹר עֶשֶׂן וְלִפְיֵד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין

הַגְזָרִים הָאֵלֶּה: 18 בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת יְהוָה אֶת־אֲבָרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ נְתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְהַר מִצְרַיִם עַד־הַנָּהָר הַגְּדֹל נְהַר־פָּרָת: 19 אֶת־הַקִּינִי וְאֶת־הַקְּנִזִּי וְאֶת הַקְּדַמְנִי: 20 וְאֶת־הַחֲתִי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַרְפָּאִים: 21 וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַגְּרִגְשִׁי וְאֶת־הַיְבוּסִי" (בראשית ט"ו 9-21).

כל ברית היא מחייבת, אך ישנם מספר סוגי בריתות בעלות דרגות שונות של מחויבות. ברית שמעורב בה שפיכת דם, או שמוקרב בה קורבן זוהי ברית בעלת דרגת מחויבות חזקה יותר.

(נעל, ברית מלח, ברית דם) "ברית בין הבתרים" היא בעלת מחויבות חזקה ומשמעותית ביותר.

אך לפני שנעבור על הברית הזאת בואו ונסתכל בברית בעל מרכיבים דומים בירמיה ל"ד 8-20. המלך צדקיהו ביחד עם מנהיגי העם כרתו ברית עם אלוהים, שהם ישחררו את העבדים והשפחות העבריים, לפי דבר ה' שמחייב את האנשים לשחרר את העבדים בשנה השביעית. את הברית הם כרתו כאשר הם עברו בין בתרי (גזרי) החיות (18-19).

ואכן הם שיחררו את העבדים והשפחות, אבל לאחר מכן הם החזירו אותם להיות שוב לעבדים. ה' אומר להם כאן שעקב כך שהם הפרו את הברית, האנשים שעברו בין גזרי החיות, אלוהים ייתן אותם ביד אויביהם, ונבלתם תהיה לעוף השמים, ולבהמת הארץ.

כלומר ברית בין בתרים היתה ברית מקובלת, ומשמעותה היא – שמי שמפר את תנאי הברית, ולא עומד בהתחייבות שלו – דינו יהיה זהה למה שקרה לחיה, יבותר לשתיים.

בפסוקים 9-10: אלוהים אומר לאברם לקחת עגלה משולשת, עז משולשת, איל משולש, תור וגזל ואברם לוקח את בעלי החיים האלו בותר (חותך) אותם לשניים ושם אותם על הקרקע חלק אחד ממול החלק השני וכך נוצר לנו כאן כאין שביל.

בפסוקים 11-12 אברם מחכה – הוא לא עובר בין הבתרים. למה? כי אלוהים אמר לו שהוא יכרות איתו ברית, ולכן אלוהים שהוא הבכיר יותר – המכובד יותר צריך לעבור קודם ולכן אברם מחכה שאלוהים יעבור. בינתיים, הוא מגרש את העיט והשמש באה, כלומר שקעה – הגיעה לביתה, ואברם נרדם. הוא כבר היה ער עוד מהלילה הקודם כשהוא ספר את הכוכבים.

בפסוקים 13-17 אלוהים אומר לאברם שזרעו יהיה לעבדים בארץ אחרת, אך הם ישובו לארץ כנען בדור הרביעי ואברם עצמו ימות בשיבה טובה. ובזמן החשכה – התרדמה של אברם, הוא רואה במחזה תנור עשן ולפיד אש עוברים בין הבתרים.

מה המיוחד בתנור העשן ולפיד האש שאברם ראה?

תנור העשן מציין את עמוד הענן, ולפיד האש מציין את עמוד האש – כלומר הם מיצגים את אלוהים. (ראה שמות י"ג 21) ואלוהים הוא זה שעבר בין הבתרים.

פסוקים 18-21: פסוקים אלו הם בעצם סיכום מסוים של הברית שאלוהים כרת עם אברם שההבטחה היא שלזרע אברם תינתן ארץ כנען וגבולותיה – מנהר מצרים – נחל אל עריש (קצת דרומית לעזה), ועד נחל פרת.

לאילו דברים התחייב אלוהים בברית בין הבתרים?

* **זרע**

* **ארץ**

* **ברכה** – כבר קודם לכן אלוהים אמר לאברם שהוא יברך אותו (ברא. י"ב 3-1), ושדרך זרעו כל העולם יבורך. זוהי בעצם הכוונה של אלוהים – שהברכה שלו תבוא לעולם דרך זרע אברהם כאשר זה התגשם במלואו כמובן בישוע.

האם הברית הזאת היא מותנת או לא?

הברית הזאת היא **ללא תנאי**, מי עבר בין הגזרים? אלוהים, כלומר אלוהים התחייב לקיים את המחויבות בברית.

האם אברם עבר בין גזרי החיות? לא, כי נפלה עליו תרדמה, הוא לא יכל לעבור. כלומר אלוהים מחוייב לקיים את הברית ולא משנה מה אברהם יעשה או מה יעשה זרע אברהם. אברם לא התחייב לכלום הוא לא עבר בין הבתרים.

אך מה קורה עם הברית מילה – והמונח הכנסתו של הילד לברית אברהם?

פעמים רבות, לבריתות יש את הסימנים שלהם. בברית עם נח הסימן / האות הוא הקשת בענן, כשהיא מציינת שלא יבוא יותר מבול על הארץ. בברית בין לבן ויעקב, הסימן הוא גל עד – גל אבנים. ובברית בין הבתרים הסימן / האות בין אלוהים לאברם, מופיע בפרק י"ז.

אבל על כך בשיעור הבא.

לסיכום

ברית היא הסכם מחייב מאוד.

ישנם שתי סוגי בריתות – עם תנאי וללא תנאי

לברית אברהם ישנם שלושה היבטים – זרע, ארץ וברכה.

ברית אברהם היא ללא תנאי.

אלוהים הבטיח והוא יקיים, ולא משנה כמה זמן יעבור הוא יקיים, כי הוא הבטיח.

במדבר כ"ג 19 " לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם הוא אמר ולא יעשה, ודיבר ולא יקימנה"

כמה טוב להישען על הבטחות ה' להאמין בהם שאכן הם יתגשמו. כפי שאברהם האמין. רומים ד' 20 "הוא (אברהם) לא חדל מאמונה ולא פקפק בהבטחת אלוהים, אלא התחזק באמונתו ונתן כבוד לאלוהים"

אנו רואים בימינו שה' משיב את שבות עמו, הורי עלו מטורקיה בשנת 1943 למה?

כי ה' העיר את נפשם לעשות זאת, וכמו הורי כך גם כולנו או שאנו עלינו או שהורינו עלו, למה? כי ה' העיר את רוחנו לעלות. כי ה' הבטיח לאברהם ארץ זרע. וכמו שהוא מקיים את ההבטחה הזאת, הוא יקיים את שאר הברית ויביא ברכה לכל משפחות העמים.